

ve výrobních podnicích ze dne 17. listopadu 1939, Ú. l. č. 263/1939 a ze 7. prosince 1939, č. 280/1939,

vyhláška o úpravě platových a pracovních podmínek obchodních a technických zaměstnanců v průmyslu a maloživnostech ze dne 6. března 1941, Ú. L. č. 60/1941,

vyhláška o nejnižších platech obchodních zaměstnanců v závodech velkoobchodních a maloobchodních, v nakladatelstvích, obchodních jednatelstvích a jiných pomocných obchodních živnostech ze dne 18. listopadu 1939, Ú. L. č. 263/1939,

vyhláška o úpravě platových a pracovních podmínek soukromých zaměstnanců v obchodu ze dne 13. června 1941, Ú. L. č. 187/1941.

Aby byla zajištěna stabilita mezd a platů, zakazuje vl. nař. č. 13/1942 Sb. zvýšiti stávající mzdy a platy a jiné pravidelné přídavky, jakož i zvýšiti pracovní výdělek jednorázovými přídávky bez předchozího písemného souhlasu ministerstva hospodářství a práce. Rovněž úkolové sazby nesmějí býti zvyšovány bez předchozího písemného souhlasu zmíněného ministerstva. Předpisy ty platí obdobně pro snížení pravoplatných mezd a platů.

V § 7 nařízení je pod trestní sankcí zakázáno jakékoliv jednání směřující k t. zv. přetahování zaměstnanců. Zaměstnavatel nesmí zaměstnati zaměstnance, ví-li nebo podle poměrů vědět, že zaměstnanec svým závazkům z platné nebo nezrušené pracovní smlouvy by nemohl vyhovět, kdyby nastoupil u něho zaměstnání. Trestními předpisy je stanovena povinnost zaměstnanců nastoupiti řádně převzatou práci (§ 8); pod tímiž následky nesmí zaměstnanec práci zanedbati, práci odepřít nebo zlomyslně práci zpomaliti. Jde tedy o opatření proti hospodářské sabotáži.*)

Josef Kroc:

ÚPRAVA MEZD, PLATŮ A PRACOVNÍCH PODMÍNEK ZA VÁLKY.

A.

O úpravě mezd a platů stanovilo vlád. nařízení o státním řízení mzdové politiky ze dne 21. XII. 1939, č. 330 Sb. ve znění vlád. nařízení ze dne 19. XII. 1940, č. 11 z r. 1941 a ze dne 16. V. 1941, č. 258/41 Sb. toto:

§ 1. (1) Řízení mzdové politiky přísluší ministerstvu sociální a zdravotní správy. Toto ministerstvo se zmocňuje ku provedení všech opatření, nutných k splnění uvedeného úkolu. Zejména může se závaznou účinností stanoviti mzdy a platy a upravit všeobecné pracovní podmínky, pokud se týkají délky pracovní doby nebo výměry dovolených.

(2) Opatření všeobecného dosahu vyhláší ministerstvo sociální a zdravotní správy v Úředním listě.

§ 2. Úprava pracovních podmínek hromadnými smlouvami pracovními není po dobu účinnosti tohoto nařízení přípustná; hromadné smlouvy pracovní platné dne 31. prosince 1940 nejsou tímto ustanovením dotčeny.

Pozn. § 2 ve znění podle čl. I, 1 vlád. nař. č. 11/1941 Sb.

§ 3. (1) Podniky (závody) a jiná zařízení zaměstnávající aspoň 20 stálých zaměstnanců potřebují k jakékoliv změně mezd, platů a všeobecných platových podmínek (§ 1) schválení ministerstva sociální a zdravotní správy, pokud taková úprava se netýká jen jednotlivých zaměstnanců. Úprava platů, mezd a všeobecných pracovních podmínek

*) Viz blíže v následujícím článku Dra Josefa Kroce, Úprava mezd, platů a pracovních podmínek za války.

(§ 1), která nebyla schválena ministerstvem sociální a zdravotní správy jest právně neúčinná.

Pozn. § 3, odst. 1 ve znění čl. I, 2 vlád. nař. č. 11/1941 Sb.

(2) Úpravou mezd podle odstavce 1 rozumí se také úprava, která se týká celých skupin dělnictva (zaměstnanectva), nebo jednotlivých oddělení podniků (závodů) a jiných zařízení.

Pozn. Doplněno podle čl. I, 3 vlád. nař. č. 11/1941 Sb.

(3) Schválení nevyžaduje pouhé propočtení úkolových sazeb, pokud se děje v rámci platných úprav (hromadných smluv, ujednání, směrnic, pracovních ráďů, vyhlášek a pod.).

(4) Ministerstvo sociální a zdravotní správy může vyhláškou v Úředním listě vztáhnouti platnost odstavců 1—3 i na podniky (závody) a jiná zařízení, zaměstnávající méně než 20 stálých zaměstnanců, nebo na určité druhy zaměstnání.

Pozn. Tento odstavec doplněn podle čl. I, 4 vl. nař. č. 11/1941 Sb.

§ 4. Ministerstvo sociální a zdravotní správy může v případech odůvodněných z hospodářského nebo sociálněpolitického hlediska povolití pro jednotlivé zaměstnavatele výjimky (úlevy) z vydaných vyhlášek nebo schválených úprav.

Pozn. Ve znění čl. I, 2 vl. nař. č. 11/1941 Sb. Původní doslov: »pro jednotlivé závody nebo oddělení jednotlivých závodů«.

§ 5. Nároky zaměstnancovu, plynoucí z tohoto nařízení, z vyhlášky nebo schválené úpravy, nesmějí býti jednotlivou smlouvou na újmu zaměstnancovu zkráceny, leč by k takové změně dalo souhlas ministerstvo sociální a zdravotní správy, nebo úřad jím k tomu určený.

§ 6. Dozor na dodržování ustanovení tohoto nařízení vykonávají v podnicích podléhajících živnostenské inspekci živnostensští inspektori, v podnicích, podléhajících obecnému hornímu zákonu báňské úřady a v ostatních podnicích okresní úřady příslušné podle sídla závodu. Tento dozor může ministerstvo sociální a zdravotní správy vyhláškou v Úředním listě přenést na úřady práce; v podnicích podléhajících obecnímu hornímu zákonu, může se tak státi po dohodě s ministerstvem veřejných prací.

Pozn. Druhá věta vsunuta podle čl. I vl. nař. č. 258/1941 Sb.

§ 7. Jednání nebo opominutí proti ustanovení tohoto nařízení anebo proti předpisům a opatřením vydaným podle něho a dále podle vládního nařízení ze dne 28. dubna 1939, č. 118 Sb., o hromadných smlouvách pracovních a o zabezpečení jednotné politiky mzdové a podle vládního nařízení ze dne 16. června 1939, č. 147 Sb., o provádění politiky mzdové trestá okresní úřad peněžitou pokutou až do 50.000 K nebo vězením do jednoho měsíce. Byla-li uložena pokuta, buď pro případ její nedobytnosti zároveň uložen náhradní trest vězení podle míry zavinění v mezích sazby trestu na svobodě.

§ 8. (1) Ministerstvo sociální a zdravotní správy vykonává úkoly podle tohoto nařízení v dohodě se zúčastněným ministerstvem.

(2) Ministerstvo sociální a zdravotní správy může některé z těchto úkolů v dohodě se zúčastněným ministerstvem přenést vyhláškou v Úředním listě na úřady práce.

(3) Z rozhodnutí úřadu práce v záležitostech přenesených podle odst. 2 mohou se strany odvolati k ministerstvu sociální a zdravotní správy, odvolání jest podati do 15 dnů po doručení u úřadu práce, který rozhodnutí vydal.

Pozn. Odstavec 2 a 3 doplněny podle I, 2 vlád. nař. č. 258/1941 Sb.

§ 9. Orgánové svazků úřední samosprávy a nositelé sociálního pojištění jsou povinni spolupůsobiti při provádění tohoto nařízení.

§ 10. Ustanovení tohoto nařízení se nevztahují na zaměstnance státu a svazků zájmové a územní samosprávy, jejich ústavů, podniků a fondů, jakož i ústavů, podniků a fondů jimi spravovaných, jejich platové poměry jsou upraveny zvláštními zákonnými předpisy nebo služebními řády podle § 210, odst. 1 platového zákona ze dne 24. června 1926, č. 103 Sb. z. a n., nebo podle obdoby těchto předpisů, a na zaměstnance zemských peněžních ústavů.

§ 11. Toto nařízení nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1940; provede je ministr sociální a zdravotní správy v dohodě se zúčastněnými ministry.

Pozn. Ve znění čl. I, 5 vlád. nař. č. 11/1941 Sb. Vládní nařízení č. 11/1941 vyhlášeno bylo ve Sbírce zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava v částce 4, vydané dne 17. ledna 1941.

Vlád. nařízení č. 258/1941 Sb. vyhlášeno bylo v částce 88, vydané dne 4. července 1941. Čl. 2 tohoto nařízení zní: »Toto nařízení nabývá účinnosti«.

nosti dnem vyhlášení; provede je ministr sociální a zdravotní správy v dohodě se zúčastněnými ministry.«

K § 1, odst. 2:

Hromadné smlouvy byly již téměř ve všech oborech nahrazeny vyhláškami ministerstva sociální a zdravotní správy. Platnost zbývajících ještě hromadných smluv pracovních prodloužena byla do 31. XII. 1941 vládním nařízením č. 50/41 Sb.

Hromadná úprava mezd a platů se děje převážně vyhláškami ministerstva sociální a zdravotní správy podle § 1 vládního nařízení o státním řízení mzdové politiky.

Podle § 8, odst. 2 může však ministerstvo sociální a zdravotní správy přenést mzdové úpravy menšího rozsahu na úřady práce.

Stanoví-li vyhláška mzdy a platy se závaznou účinností, jak to plyne z § 1, odst. 1 (viz slova: »se závaznou účinností«), je tím soud vázán, neboť vyhláška je veřejnoprávní právo tvorný akt. Se závaznou účinností stanoví mzdy a platy všechny až dosud vydané vyhlášky až na jedinou výjimku, kterou je vyhláška ministra sociální a zdravotní správy ze dne 25. VII. 1941, č. 174 Ú. L., již se stanoví směrnice pro úpravy platových a pracovních podmínek osob zaměstnaných v domácnosti.

Samozřejmým předpokladem výkladu vyhlášky je nejen znalost jejího obsahu, nýbrž i jejího vztahu k vyhláškám jiným, zejména k vyhláškám vydaným v témže odvětví podnikání nebo v odvětvích příbuzných.

Ve vyhlášce jest pravidlem ustanovení o tom, je-li v sazbách započten všeobecný přírůstek ke mzdám a platům podle nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě ze dne 20. V. 1940, Věst. str. 214, pokud jde o vyhlášky vydané za platnosti nařízení Reichsprotektora in Böhmen und Mähren, doplňujícího nařízení o všeobecném přírůstku ke mzdě a služnému ze dne 20. V. 1940. Doplňující nařízení ze dne 2. října 1940 uveřejněno bylo ve Věstníku nařízení dne 2. října 1940 na str. 497. Vyhlášky vydané v době od 1. října 1940 pravidelně již včítají do mzdových sazeb tento všeobecný přírůstek.

Vyhlášky jsou většinou sestaveny podle druhu podnikání; tak vydány vyhlášky ku příkl. pro hornictví, průmysl kamene a zemin, pro osoby zaměstnané v advokacii a u notářů. Podle podniků pak lze vyhlášky řadit do větších skupin zahrnujících vyhlášky v podnicích téhož hospodářského odvětví: zemědělství a lesnictví, hornictví, průmysl kamene a zemin, kovo-průmysl (živnosti kovodělné), chemický průmysl, textilní průmysl, průmysl papírnický, kožeřprůmysl, živnosti dřevobrábějící, pilařství a řezbářství, živnosti potravinářské a poživatin, oděvnictví, stavebnictví, obchody, banky, dopravnictví, živnosti hostinské a výčepní; k tomu se řadí dále svobodná povolání jako advokáti, notáři, lékaři.

Vedle uvedeného dělítko však proniká ještě dělítko jiné, totiž druh zaměstnavatele zaměstnání a to po případě tou měrou, že ráz podnikání ustupuje do pozadí. Tak vyhláška pro zaměstnance v průmyslu a živnostech zahrnuje různé podniky zaměstnávající zaměstnance, jichž pracovní poměr se spravuje ustanoveními zákona č. 154/1934 Sb. bez omezení na jednotlivé druhy podnikání. Společným jmenovatelem pracovních poměrů, jež upravuje, tedy není druh podnikání, nýbrž druh zaměstnání.

Obě dělítky se ve vyhláškách navzájem prostupují. Ve většině vyhlášek převládá sice dělítko první, jak však ukázáno, může převládnouti i dě-

lidlo druhé. Vede to však i k závažným důsledkům uvnitř vyhlášek, z nichž třeba vytknouti případ domácích řemesníků, jako jsou ku příkl. kováři v zemědělství, nebo ve stavebnictví. Úpravu jejich pracovních podmínek nesmíme hledati ve vyhláškách kovodělných živností, nýbrž právě v odvětví podnikání, do něhož jsou včleněni, tedy ku příkladu ve vyhláškách vydaných pro zemědělství nebo stavebnictví.

Přehled vyhlášek o úpravě pracovních podmínek podle stavu ke dni 31. prosince 1941, uspořádaný abecedně viz v Soudcovských listech 1942, str. 2—9.

B.

Dnem 15. ledna 1942 nabylo účinnosti a po dobu nynější války platí*) vládní nařízení ze dne 10. prosince 1941 o zajištění stability mezd a platů a pracovní morálky, číslo 13/1942 Sb. Po dobu jeho působnosti pozbývají účinnosti ustanovení vládního nařízení číslo 330/1939 Sb. ve znění vládního nařízení ze dne 19. prosince 1940, čís. 11 z roku 1941, pokud odporují předpisům tohoto nařízení (§ 16, první odstavec).

Podle nařízení č. 13/1942 Sb. může ministerstvo sociální a zdravotní správy (hospodářství a práce) ve vyhláškách, jež budou vydány na podkladě tohoto nařízení, se uchýliti od předpisů platného práva, pokud se týká mezd a platů a jiných pracovních podmínek, jež mají peněžitou hodnotu, či jiných pracovních podmínek, zejména pracovní doby a výměry dovolené, je-li toho pro válečné hospodářství nutně třeba; ve stejném rozsahu může také vydati předpisy k zajištění stavu mezd za války. Zejména může stanoviti předpisy závazné pro obsah pracovních řádů. Předpisy obecného významu vyhlásí ve Sbírce zákonů a nařízení (§ 9, odst. 1).

Toto ustanovení platí obdobně pro mzdové a platové vyhlášky, vydané ministerstvem sociální a zdravotní správy před počátkem působnosti tohoto nařízení (§ 15, odst. 4).

Mzdovou a platovou stabilitu, zabezpečenou v § 5 vládního nařízení čís. 321/1939 Sb. pouze směrem dolů zajišťuje nové nařízení i proti zvyšování a to jednak ustanoveními I. oddílu, zejména §§ 1—5, jež provádějí v obměnách zákaz zvýšení stávajících mezd a platů a jiných pravidelných přídavek, jakož i zvýšení pracovního výdělků jednorázovými přídávky bez předchozího písemného souhlasu ministerstva sociální a zdravotní správy, jednak zákazem přetahování zaměstnanců (oddíl I, § 7) a ochranou pracovní smlouvy a pracovní morálky (oddíl III, § 8). Ustanovení prvního oddílu jsou ve své podstatě jen zevšeobecněním zásady obsažené již v prvním a čtvrtém odstavci novelizovaného § 3 vládního nařízení čís. 330/1939 Sb. ve znění novely z 19. XII. 1940, čís. 11/1941 Sb.

Změnu pracovních podmínek snížením pravoplatných mezd bez souhlasu ministerstva sociální a zdravotní správy výslovně zakazuje ustanovení § 3.

Stejného souhlasu potřebují nové podnikové úpravy a změny jiných pracovních podmínek, jež mají peněžitou hodnotu a které se týkají všech zaměstnanců podniku nebo oddělení podniku nebo skupiny zaměstnanců stejného povolání (§ 4).

Zaměstnance ve vyšších službách (zák. čís. 154/1934 Sb. a zák. č. 9/1914 ř. z.) lze přijmouti nejvýše za plat, který je v závodě obvyklý pro

*) Ministerstvu sociální a zdravotní správy přísluší uveřejniti ve Sbírce zákonů a nařízení den, kterým toto nařízení pozbývá platnosti. (§ 16, odst. druhý.)

činnost, již zaměstnanec má vykonávat, není-li jinak stanoveno vyhláškou nebo podnikovou úpravou, nebo nepovolí-li ministerstvo sociální a zdravotní správy jiný plat (§ 5, odst. 1).

Konají-li zaměstnanci vzhledem k válečným poměrům jinou činnost nežli před tím, jest použití mezd a platů, odpovídajících nové činnosti s tou odchylkou, že dosud platné vyšší mzdy a platy jest platiti ještě po dobu výpovědní lhůty, nejvýše však po dobu jednoho týdne a u zaměstnanců soukromých (statkových úředníků) po dobu jednoho měsíce a to ke konci kalendářního měsíce (§ 2, odst. druhý).

V obou těchto případech (§ 2, odst. druhý a § 5 odst. první) jde vlastně o provedení zásady vytyčené v § 2, odst. první, že pro nově zřízené podniky (správy) nebo oddělení podniku, jakož i pro nově přijaté zaměstnance platí mzdy a platy, jež jsou v platnosti v podnicích a zaměstnaneckých poměrech stejného druhu. V pochybnostech ministerstvo sociální a zdravotní správy určí, které sazby přicházejí v úvahu (§ 2, odst. třetí), nebo plat upraví odlišně (§ 5, odst. druhý).

První vyhláška ministerstva sociální a zdravotní správy ze dne 15. ledna 1942, kterou se provádí vládní nařízení č. 13/1942 Sb. o zajištění stability mezd a platů a pracovní morálky č. 12/1942 Ů. L. strana 397, b. č. 40 stanoví podle § 5, odst. 2 citovaného vládního nařízení, jak si má počínati podnikatel, přijímá-li zaměstnance za platovou sazbu, která nevyplývá z vyhlášky nebo podnikové úpravy platné. Zjistí si plat v závodě odevzdávajícím zaměstnanci. Je-li nový plat vyšší, oznámí to způsobem ve vyhlášce předepsaným ministerstvu sociální a zdravotní správy, jež má do 30 dnů po té, co oznámení došlo, případně stanoviti plat odchylný od ustanovení § 5, odst. 1 nařízení. Uplyne-li lhůta marně, jest platiti plat vyplývající z § 5 odst. 1 nařízení, tedy plat, který je v závodě obvyklý pro činnost, již má zaměstnanec vykonávat. Nelze-li takový plat zjistiti, je platiti po dobu prvních 6 měsíců nejvýše plat, který měl zaměstnanec naposled v odevzdávajícím závodě. Po uplynutí 6 měsíců může být plat přizpůsoben platovému stavu zaměstnanců obdobného druhu, pokud ministerstvo sociální a zdravotní správy nestanoví jinak a pokud jsou dány příslušné předpoklady (výkon, stáří, příslušnost k povolání atd.). V těchto mezích lze tedy uvažovati po případě mzdu přiměřenou podle § 1152 obč. z.

Na zvýšení a snížení mezd a platů, jakož i na změny a nové úpravy jiných pracovních podmínek, majících peněžitou hodnotu, které se provádějí v mezích vyhlášek a výnosů vydaných ministerstvem sociální a zdravotní správy se předpisy §§ 1—5 nevztahují, což prakticky znamená, že jsou přípustny bez předchozího písemného souhlasu (§ 6).

Na ochranu pracovní smlouvy a pracovní morálky nové nařízení staví pod sankci správně trestní, která též zesiluje ustanovení prvního oddílu (§§ 10 sl.), povinnost zaměstnance řádně převzatou práci nastoupiti, zákaz zanedbání, odepření nebo zpomalení práce a neukázněného jednání směřujícího k docilení předčasného zrušení pracovního poměru. Předčasně smí býti zrušen pracovní poměr smluvníkem toliko z důvodu připuštěného podle platného právního předpisu. Z různých dlouhých výpovědních lhůt platí pro stranu, jež hodlá zrušiti pracovní poměr vždy nejdelší výpovědní lhůta (§ 8).

Vzorem úpravy jsou říšské předpisy a vedoucí myšlenka, že nikdo nesmí na válce získat.

O úpravě mezd a pracovních podmínek pojednávají:

Budník Josef: Úprava pracovních a mzdových podmínek podle vládního nařízení č. 330/1939 Sb. v měsíčníku »Pracovní právo« XIII, 1940, str. 57 a násl.

Tentýž: Úprava pracovních a mzdových podmínek podle vládního nařízení č. 330/1939 Sb. a 11/1941 Sb., tamtéž roč. XIV, 1941, str. 17 a násl.

Tentýž: Úprava mzdových a pracovních podmínek podle vládního nařízení č. 330/1939 Sb. ve znění vládního nařízení č. 11/1941 Sb. (tarifní vyhlášky), tamtéž ročník XIV, 1941, str. 49 sl.

Dobiáš Vilém: Nová mzdová politika, »Pracovní právo« XIII, 1940, str. 53.

Halhuber Jaroslav Ing.: Cena a mzda v hospodářském životě v měsíčníku »Práce a hospodářství II« 1941, str. 123 sl.

Tentýž: O mzdovém vyrovnání, tamtéž v roč. II, 1941, str. 212 a násl.

Hrbek V.: Přehled vyhlášek upravujících platové, mzdové a pracovní poměry zaměstnanců, uveřejněných v Úředním listě, v časopisu »Soudcovské listy« XXII, 1941, str. 31 a násl.

Königsmark Josef: Výměra dovolené a její zvláštní úprava některými vyhláškami v r. 1940 v »Pracovním právu« XIV, 1941, str. 42 sl.

Tentýž: Délka výpovědní lhůty a její zvláštní úprava některými vyhláškami, tamtéž, str. 125 a sl.

Kroc Josef Dr.: Základ hromadné úpravy pracovních podmínek, »Soudcovské listy« XXII, 1941, str. 111 a násl.

Tentýž: Zvýšení mezd a platů. Nová úprava pracovních podmínek. »Soudcovské listy« XXI, 1940, str. 51.

Mach Harry: Dva roky řízené mzdové politiky, v měsíčníku »Práce a hospodářství II«, 1941, str. 43 a násl.

Nováček František: Jednotné mzdy v zemědělství, v měsíčníku »Práce a hospodářství I«, 1940, str. 12 a násl.

Schovanec František: Soukromí zaměstnanci v zrcadle mzdové politiky. »Pracovní právo« XIV, 1941, str. 184 a násl.

František Poláček:

PROTIPRÁVNOST VYDÍRÁNÍ.

Skutková podstata zločinu vydírání podle § 98 tr. z. neobsahuje zvláštního pozitivního zákonného znaku, podle něhož by bylo lze posouditi, v kterých případech čin, vyhovující jinak podmínkám této skutkové podstaty, je též činem protiprávným.

Nadhozenou otázku (protiprávnost vydírání) lze tudíž řešiti jediné s hlediska obecného negativního znaku zahrnujícího v sobě skutečnosti, jež vylučují protiprávnost činu, přesto že čin vykazuje všechny znaky uvedené v zákonné definici. Teprve zjištěním případů, jejichž protiprávnost je vyloučena, můžeme posouditi, v kterých případech je vydírání protiprávné a tudíž trestné podle § 98 tr. z.

1. Dřívější judikatura vykládala ustanovení § 98 tr. z. tak, že důvodem trestnosti vydírání není protiprávnost použitého prostředku, nýbrž protiprávnost nároku vymáhaného takovým prostředkem (na př. rozh. čís. 1306, 2309, 2424, 3747, 3936, 4879 Sb. n. s.; tak i na příklad literatury Lammach-Rittler, str. 248, Altmann, I, str. 290, Miříčka, str. 291, 292).